

Lúðvík Júlíusson
Hraunbær 58
110 Reykjavík

Alþingi - nefndasvið
b.t. Efnahags- og viðskiptanefnd
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Reykjavík, 29. mars 2020

Efni: Viðbótarumsögn um frumvarp til laga um aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónaveiru, 683. mál á 150. löggjafarþingi.

Þessi umsögn er til viðbótar við umsögn sem ég sendi inn um sama mál þann 23. mars s.l.¹

Í fyrri umsögn vantaði raunveruleg dæmi sem sýna fram á raunverulegan mun heimila barna. Úr því bætir þessi umsögn.

Áður en lengra er haldið að þá þarf að benda á að aðstæður barna eru ekki foreldrum að kenna. Fötlun barns er ekki foreldrum að kenna, atvinnuleysi er ekki foreldrum að kenna og að greiðslur bóta fari allar aðeins á eitt heimili er ekki foreldrum að kenna. Þetta eru allt ytri aðstæður. Greiðslur bóta er á ábyrgð Alþingis og ábyrgðin liggur augljóslega þar.

Hugmyndir um tvöfalda búsetu eiga ekki við í þessu samhengi. Þó þær verði lögfestar að þá munu þær ekki leysa fátækt barna eða vanda fjölskyldna við núverandi aðstæður. Það eina sem leysir fátækt barna eru aðgerðir alþingis um að jafna stöðu heimila svo barnið fái notið þeirra réttinda sem því eiga að vera tryggðir í Barnalögum² og Barnasáttmála SP³. Það er ekki eftir neinu að bíða.

Í þessar umsögn er miðað við að barn sé eitt, forsjá sé sameiginleg, umgengni jöfn, foreldrar séu atvinnulausir og á bótum, bæði heimili sé á höfuðborgarsvæðinu, að bílar séu á hvoru heimili og að barn sé með greiningu og falli í 25% flokk umönnunargreiðslna.

Ráðstöfunartekjur heimila

Ráðstöfunartekjur heimila skipta miklu máli þegar ákvarðað er hvort barn lifi í fátækt eða ekki. Allar upplýsingar um upphæðir fékk ég á vefsíðum viðkomandi stofnana eða á vef Alþingis. Ég studdist einnig við reiknivélar Skattsins. Þetta er þar af leiðandi ekki minn útreikningur heldur opinberra stofnana.

Upplýsingar um atvinnuleysisbætur fékk ég á heimasíðu Vinnumálastofnunar.⁴ Upplýsingar um meðlag fékk ég á heimasíðu Innheimtustofnunar sveitarfélaga.⁵ Upplýsingar um barnabætur fékk ég á heimasíðu Skattsins.⁶ Upplýsingar um umönnunargreiðslur og niðurfellingu bifreiðagjalda fékk ég á heimasíðu Tryggingastofnunar⁷. Upplýsingar um neysluviðmið fékk ég á heimasíðu Stjórnarráðsins.⁸

¹ <https://www.althingi.is/altext/erindi/150/150-1636.pdf>

² <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2003076.html>

³ <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2013019.html>

⁴ <https://www.vinnumalastofnun.is/atvinnuleitandi/fjarhaedir-og-greidslur-atvinnuleysisbota/fjarhaedir-atvinnuleysisbota>

⁵ <https://www.medlag.is/>

⁶ <https://www.rsk.is/einstaklingar/reiknivelar/reiknivel-barnabota/>

⁷ <https://www.tr.is/fjolskyldur/umonnunargreidslur>

⁸ <https://www.stjornarradid.is/verkefni/felags-og-fjolskyldumal/nevsluvidmid/reiknivel-fyrir-nevsluvidmid/>

Engar upplýsingar eða gögn eru ályktaðar heldur eru þær allar staðreyndir sem fást á heimasíðum stjórnvalda og Alþingis.

	Lögheimili	Heimili II	Heimili II með sama til ráðstöfunar	
Atvinnuleysisbætur:	289.510	289.510	517.000	x1,79
Frádráttur:	54.340	54.340	143.390	
Til ráðstöfunar eftir frádrátt:	<u>235.170</u>	<u>235.170</u>	<u>373.610</u>	
Meðlagsgreiðsla:	+35.565	-35.565	-35.565	
Barnabætur:	+31.208	+0	+0	
Umönnunargreiðsla:	+45.108	+0	+0	
Afsláttur af birfreiðagjöldum:	+1.250	+0	+0	
Samtalst breytingar	<u>+113.131</u>	<u>-35.565</u>	<u>-35.565</u>	
Til ráðstöfunar á mánuði:	<u>348.301</u>	<u>199.605</u>	<u>338.045</u>	
Neysluviðmið 2019:	-246.243	-236.050	-236.050	
Til ráðstöfunar upp í húsnæðiskostnað:	<u>102.058</u>	<u>-36.445</u>	<u>101.995</u>	
Munur á milli heimila:	138.503			

Meðfylgjandi tafla sýnir með óumdeilanlegum hætti að staða heimilanna er mjög ójöfn. Annað heimilið fær allan stuðninginn og að auki þarf heimili II að greiða meðlag. Ráðstöfunartekjur lögheimilisins eru 75% hærri. Þegar búið er að draga frá kostnað í samræmi við Neysluviðmið stjórnvalda að þá hefur lögheimilið 102 þúsund krónur upp í húsnæðiskostnað en hitt heimilið vantar 36 þúsund krónur til að vera á núlli. Staða heimilanna sem stjórnvöld setja þau í er mjög ójöfn. Til að Heimili II (umgengnis- og forsjárforeldri) hefði það sama til ráðstöfunar í húsnæðiskostnað að þá þyrftu tekjur þess að vera 517 þúsund krónur á mánuði eða 79% hærri en lögheimilisins. Það er því ljóst að stjórnvöld eru að leggja þyngru byrðar á þá foreldra sem eru bæði umgengnis- og forsjárforeldrar. Það er einnig mögulegt að finna skýringar á launamun kynjanna í þessum tölum þar sem flest börn hafa lögheimili hjá móður eftir skilnað. Tekjur feðra þurfa því eðli máls samkvæmt að vera hærri en mæðra til að börn búi við jafn góð skilyrði á báðum heimilum.

Það er ekkert sem réttlætir að allur stuðningur fari á annað heimilið þegar ábyrgð og umgengni er hin sama. Þetta byggir á gömlum lögum og gömlu hugarfari.

Nú þegar greiða á öllum fjölskyldum barna greiðslu til að hjálpa þeim að standa undir framfærslu barna sinna á óvissutímum að þá er ekkert sem réttlætir það að öll greiðslan fari á annað heimilið. Það er ljóst að það eykur hættu barna á að lenda í fátækt. Þó barn búi í vellystingum á öðru heimilinu að þá skiptir það ekki máli ef það þarf að lifa í fátækt á hinu heimilinu. Afleiðingar fátæktar hafa neikvæð áhrif á það.

Framfærendur barna

Í Barnalögum er skýrt kveðið á um að ábyrgð á framfærslu hvíli á báðum foreldrum þess. Það er einnig ljóst að á meðan á umgengni stendur að þá greiðir umgengnisforeldrið framfærslu barnsins. Það er

ekki hægt að halda öðru fram. Á heimasíðu Stjórnarráðsins kemur fram að ef barn býr hálf árið hjá öðru foreldrinu að þá lækkar kostnaður lögheimilisforeldris um 31.305 krónur.⁹

Dæmigert viðmið fyrir heimili

Forsendur

Fjöldi fullorðinna: 1

Fjöldi barna: 1

Frádráttur vegna umgengni: 31.305

Það er því sá kostnaður sem lögheimilisforeldrið sparar sér þegar barn er í jafnri umgengni. Það er einnig sjá kostnaður sem fellur á umgengisforeldrið. Þessi kostnaður að viðbættu meðlagi er 66.870 krónur á mánuði. Á ári þá er þessi kostnaður 802.440 krónur.

Það er því óumdeilt að umgengnisforeldri er framfærandi barns. Ef það væri ekki einnig framfærandi barns að þá væri kostnaður lögheimilisforeldris vegna barnsins á heimasíðu Stjórnarráðsins hinn sami óháð umgengni. Fullyrðingar um annað stangast á við gögn stjórnvalda. Þeir sem eru á þeirri skoðun að aðeins lögheimili sé framfærandi barns þurfa að hrekja framsetningu stjórnvalda á þessum gögnum. Bæði heimili barns eru því framfærendur.

Samantekt

Það er ljóst að byrðar foreldra eru ekki þær sömu búi foreldrar ekki saman og búi barn á tveimur heimilum. Mun þyngri byrðar eru settar á það foreldri sem ekki hefur lögheimili. Það er ákvörðun stjórnvalda að leggja þessar byrðar á foreldrana en ekki foreldranna sjálfra. Það dregur úr getu annars heimilisins að standa undir framfærslu barns og eykur hættu á að barn búi við fátækt. Hækkun barnabóta leysir ekki þennan vanda.

Ríkisstjórnin hefur lýst því yfir að hún ætli að greiða öllum barnafjölskyldum eingreiðslu vegna núverandi ástands.

Í greininni „Viðspyrna fyrir Ísland“ sem birtist í Morgunblaðinu þann 28. mars segir Katrín Jakobsdóttir forsætisráðherra að „*sérstakur barnabótaauki verð[i] greiddur fjölskyldum allra barna á Íslandi í sumar.*“¹⁰ Verði frumvarpið óbreytt að lögum að þá er ljóst að fullyrðing forsætisráðherra stenst ekki. Frumvarpið eins og það er sett fram hljóta því að vera mistök. Þess vegna legg ég til að frumvarpinu verði breytt með það til hliðsjónar.

Til að koma til móts við allar barnafjölskyldur og draga úr hættunni á því að börn upplifi neikvæðar hliðar fátæktar að þá legg ég til að 3. lið. b. liðar 3. gr. verði breytt úr:

„3. Um rétt til sérstaks barnabótaauka gilda að öðru leyti ákvæði A-liðar 68. gr. um barnabætur eftir því sem við á.“

og í:

„3. Um rétt til sérstaks barnabótaauka verður litið til forsjár barns. Ef barn er í sameiginlegri forsjá skiptist upphæðin jafnt á milli foreldra þess.“

⁹ <https://www.stjornarradid.is/verkefni/felags-og-fjolskyldumal/neysluvidmid/reiknivell-fyrir-neysluvidmid/SNeysluvidmid2018/Index/?Length=20>

¹⁰Morgunblaðið 28. mars 2020

Breytingartillagan er tekin orðrétt upp úr glærukynningu ríkisstjórnarinnar og yfirlýsingum Katrínar Jakobsdóttur forsætisráðherra. Ég vona að þið takið jákvætt í umsögn mína og tillögur og tryggið að börn og foreldrar upplifi sig ekki sem 2. flokks í þessu samfélagi og á tímum þar sem nauðsynlegt er að við öll stöndum saman.

Virðingarfyllst,

Lúðvík Júlíusson

Stjórnvöld munu ráðast í þrjár aðgerðir til að vernda fólk við núverandi aðstæður

4	Laun í sóttkvi	▪ Endurgreiðsla til atvinnurekenda vegna óvinnufærra starfsmanna í sóttkvi
5	Barnabótaauki	▪ Eingreiðsla til að styðja við fjölskyldur vegna róskunar á aðstæðum
6	Úttekt séreignarsparnaðar	▪ Heimild til úttektar séreignarsparnaðar til frjálsra nota

28

Barnabótaauki

5 Stjórnvöld munu einnig koma til móts við fjölskyldur yfir 80 þúsund barna

Aðgerðin	▪ Þann 1. júní fær barnafólk greidda eingreiðslu með hverju barni innan 18 ára aldurs
Útfærsla	▪ Foreldrar með lægri meðaltekjur en 927 þús. kr. á mánuði árið 2019 fá 40.000 kr. á hvert barn ¹ ▪ Aðrir fá 20.000 kr.
Markmið	▪ Koma til móts við barnafjölskyldur vegna raskana af völdum faraldursins, s.s. skertrar starfsemi grunn- og leikskóla ▪ Áætlað er að stuðningurinn nemi um 3,1 ma. kr. og renni til foreldra yfir 80 þúsund barna

¹ Fyrir foreldra í sambúð er miðað við tekjur þess sem var tekjuhæmi við ákvörðun upphæðarinnar. Ef barn er í sameiginlegri forsjá skiptist upphæðin jafnt á milli foreldra þess

30